

ЗВІТ
про результати проходження виробничої педагогічної
практики з української мови та літератури у ЗЗСО
студентів 4 курсу факультету іноземної та слов'янської філології
спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література)
в 2020-2021 н.р.

У системі професійної підготовки вчителя української мови і літератури виробнича педагогічна практика є особливою формою навчального процесу. Вона є завершальним етапом вивчення курсу «Методика навчання української мови», який має забезпечити послідовне системне формування професійно значущих умінь і навичок студентів-філологів, і важливим ланцюжком між теоретичним навчанням майбутніх учителів та їх практичною роботою безпосередньо у школі.

Відповідно до „Положення про проведення практики студентів Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка”, згідно з наскрізною програмою педагогічної практики, розробленою та схваленою на кафедрі української мови і літератури, упродовж 6 тижнів із **8 лютого по 20 березня 2021 року** 13 студентів 4 курсу проходили виробничу педагогічну практику з української мови та літератури за ОКР «бакалавр» у закладах загальної середньої освіти.

Базами практики стали спеціалізовані та загальноосвітні школи №№ 1,15, 25, та Сумська гімназія №1. Ці навчальні заклади мають гарну методично-технічну базу, що полегшило умови для успішного проходження практики. Учителі шкіл мають великий педагогічний досвід та високий методичний рівень.

За межами міста Суми практику проходило 3 студентки: Кобезька Вікторія Станіславівна – філія Бахмацького закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів №2 "Бахмацький навчально-виховний комплекс "заклад загальної середньої освіти І-ІІ ступенів – заклад дошкільної освіти" Бахмацької районної ради Чернігівської області; Шугурова Валерія Олександрівна – Сопицький НВК: Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, дошкільний навчальний заклад «Дзвіночок» Глухівської районної ради Сумської області; Попович Діана Миколаївна – Вільногірська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №5 Вільногірської міської ради Дніпропетровської області. Студенти подали на розгляд кафедри заяву на проходження практики та відношення з базового закладу, в якому адміністрація бази практики гарантувала створення необхідних умов для виконання студентом програми практики.

Педагогічні колективи зустріли студентів-практикантів доброзичливо, рекомендували найкращі класи, дали поради щодо особливостей шкільного устрою, висвітлили основні напрями педагогічної роботи вчителів української мови й літератури, які мають великий педагогічний стаж, високу фахову та методичну підготовку. Студенти мали вільний доступ до шкільних бібліотек та методичних кабінетів, учителями-предметниками шкіл та представниками адміністрацій належним чином надавалася методична допомога, а також консультації, поради.

Виробнича педагогічна практика з української мови та літератури є логічним продовженням навчальних практик на попередніх курсах та завершальним етапом

професійно-педагогічної підготовки вчителя. Навчальні практики на другому та третьому курсах є свого роду адаптаційними з огляду на перспективу створення умов з метою оволодіння основними педагогічними вміннями та навичками, тому є необхідними для осмислення майбутньої професії.

Метою виробничої педагогічної практики студентів-філологів є оволодіння студентами сучасними принципами, методами, засобами навчання української мови і літератури, формування в них на базі психолого-педагогічних і фахових знань професійних умінь і навичок для здійснення навчально-виховного процесу з української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти на засадах академічної доброчесності, а також набуття первинних навичок професійної діяльності та вироблення умінь самостійно вирішувати типові професійні завдання, застосовувати і продукувати нові знання для вирішення проблемних педагогічних завдань в галузі навчання української мови і літератури у базовій (середній) школі.

Для проходження виробничої практики з української мови та літератури студенти були підготовлені:

1. Настановна конференція запрограмувала студента на виконання завдань, окреслених робочою програмою педпрактики.
2. Студенти прослухали основні курси з історії української мови і української літератури, сучасної української літературної мови, мовознавства, методики викладання української мови, методики викладання української літератури.
3. Навчилися складати фрагменти уроків та повні конспекти уроків, поурочні плани.
4. Пройшли тренування через апробацію власних розширених конспектів уроків мови, літератури в контексті уроків літературного краєзнавства та позакласного заходу з мови і літератури.

Для належного проходження виробничої педагогічної практики кафедрою української мови і літератури було створено необхідні для цього умови:

1. Здійснено заздальгідь та схвалено на засіданнях кафедри української мови і літератури розподіл студентів 4 курсу на практику.
2. Методистами з фаху були доведені всі необхідні настанови щодо мети і завдань практики.
3. Проведена настановна конференція (**5 лютого 2021 р.**), яка окреслила програму діяльності студентів та запрограмувала всі її основні аспекти і стратегічне спрямування.
4. З боку методистів кафедри надавалася необхідна методична допомога, здійснювався постійний контроль за станом проходження студентами практики.
5. Навчально-методичне забезпечення педагогічної практики на кафедрі складає: робоча програма з педагогічної практики, положення про проходження педагогічної практики з української літератури студентами на 4 курсі.

Кабінет української мови та літератури належно укомплектований науково-методичною літературою, навчальними підручниками та навчально-методичними посібниками, використання яких допомагало в плані підготовки до уроків та позакласних заходів з української мови і літератури.

Під час практики в методичному кабінеті української мови і літератури діяла інформаційна полиця «Навчально-методичні матеріали для проходження

педагогічної практики студентами 4-го курсу». Також у кабінеті є різні види наочності, доцільність використання яких урізноманітнює навчальний процес, робить його доступним і цікавим для учнів шкільного віку.

Належним чином пройшла практику більша частина студентів. Адміністрація та вчителі шкіл № 1, 15, 25 та гімназії №1 відзначають сумлінність, дисциплінованість, підготовленість студентів-філологів. Старанністю, добросовісним ставленням до своїх обов'язків виділились *Назаренко Юлія Павлівна, Вербицька Вікторія Сергіївна, Ковтуненко Олена Олександрівна, Корнієнко Аліна Олександрівна, Шугурова Валерія Олександрівна*.

Схвальні відгуки про проходження практики і пропозиції щодо подальшого працевлаштування отримали *Свинолуп Ольга Юріївна та Кулик Богдана Олександрівна*.

Належним змістовим компонентом та методичним рівнем виділяється документація більшості студентів, які, структуруючи інформаційно-методичну картку уроку, пропонують досягти методичну мету, тобто намагаються реалізувати певну мету як учителі на уроці – показати ефективність використання на уроці літератури текстоцентричної технології у поєднанні з мультимедійними засобами навчання, з елементами яких знайомилися в контексті занять з теми «Використання інформаційно- комп'ютерних технологій». Відвідані методистами уроки студентів були обговорені, вказані недоліки, висловлені рекомендації та побажання навчально-методичного характеру, з якими майже всі студенти погоджувалися, це були об'єктивні оцінки та зауваження, спрямовані на надання допомоги студенту. Сподіваємося, що всі студенти сприймуть критику належним чином, що свідчитиме про намагання студента бути кращим. Досить приємно працювати з таким контингентом студентів: вони чогось прагнули, старалися, відгукувалися на зауваження та пропозиції, правильно реагували на зауваження.

Структура уроків більшості студентів включає всі необхідні елементи, інформаційно-методичну картку їх уроків складають тема, мета, тип уроку, метод проведення, форми роботи, забезпечення тощо. Матеріали оригінальні, з творчим підходом, відчувається зацікавленість справою. Розлогі та самостійні звіти знаходимо у звітній документації більшості студентів.

У більшості студентів сформовані уміння застосовувати методи й прийоми залежно від вікових особливостей та розумових здібностей учнів, змісту навчального матеріалу. Як зазначають студенти у своїх звітах, найцікавішими для учнів виявилися творчі завдання з використанням інноваційних технологій – метод кейсу, «Мозковий штурм», метод ажурної пилки, «Залиште за мною останнє слово», «Снігова лавина», «Асоціативний куц», «Мікрофон» з використанням справжнього мікрофона, усне мовлення з художнім домислом, написання синквейнів, колективне створення «дерева знань».

Студенти використовували інноваційні форми навчання (роботу в парах, групові форми роботи), різноманітні види наочності, проводили евристичні бесіди застосовували технічні засоби. Для того, щоб навчити учнів самостійно оволодівати знаннями, застосовувались індивідуальні завдання, які ставились як перед усім класом, так і перед організованими групами. Це дозволило максимально активізувати увагу учнів до предмету і викликати в них зацікавленість у його

вивченні. Також використовувалися різні види наочності: портрети письменників, картини, додатковий матеріал, таблиці, схеми.

Відрадно, що студенти, проаналізувавши практику, можуть констатувати про свою еволюцію від пробних уроків адаптаційного періоду до відкритих занять, на яких демонстрували витримку, педагогічний такт, уміння методично правильно виробляти в учнів навички працювати з текстом художнього твору. Більшість студентів змогли завоювати авторитет та прихильність учнів, їхня практика відзначається творчим пошуком, умінням зацікавити предметом, прагненням використовувати інноваційні технології тощо.

З-поміж основних завдань педагогічної практики є позакласна робота з предмета. Досить цікаво та оригінально у кожному навчальному закладі були проведені свята та заходи до Міжнародного дня рідної мови, Шевченківських днів, 150-річчя від дня народження Лесі Українки: мовно-літературні вікторини, квести, ігри, вечори, бесіди «Тарас Шевченко: погляд крізь століття», «Живи, народу вище слово!», «Усесвіт української мови і літератури», «Мово українська, мово солов'їна!», «Слово до слова – складається мова», «Лєся Українка: біографія та поезія для дітей», «Мовна недуга українців» та інші.

Студенти-практиканти провели різноманітні виховні заходи: «Стоп булінг!», «Молодь обирає здоров'я», «Вчимося поважати один одного», «Толерантність у сучасному світі», «Бути вихованим – престижно!» Сім'я – основа громадянина патріота України», «Безпечний Інтернет та соціальні мережі», «Про правила знай – шкідливих звичок уникай», вікторина «Стежками інтернета» тощо.

У школах були проведені різноманітні профорієнтаційні заходи з учнями 9-11 класів, де в цікавій формі (екскурсії, інформаційні бесіди) студентки подали матеріал про Сумський державний педагогічний університет, напрями підготовки студентів.

Як засвідчує звітна документація студентів-практикантів, виробнича педагогічна практика дала можливість:

1. Осмислити пріоритетні проблеми методики викладання української мови і літератури в навчальних закладах різного типу на сучасному етапі розвитку української школи.
2. Проаналізувати стан мовно-літературної освіти в цілому.
3. Виявити труднощі, слабкі місця в підготовці до уроку, до проведення позакласної роботи з мови і літератури.
4. Переконатися в тому, що формування професійних умінь і навичок переконливо зростає за умови активного взаємовідвідування студентами уроків, що було важливою вимогою програми проходження практики, сумлінного ставлення студента до обов'язків учителя та класного керівника, творчого підходу до проблеми методичного забезпечення уроку мови і літератури та систематичного самоаналізу проведених уроків.
5. Визначити рівень готовності виконувати професійні обов'язки, відчутти важливість і відповідальність вчительської професії, її місце в українському соціумі.

Підсумкова конференція з виробничої педагогічної практики «**Студент-філолог у педагогічному вияві**» відбулася **26 березня 2021 року** у форматі Zoom конференції. Мета конференції – проаналізувати й узагальнити результати виробничої практики, визначити успіхи та наголосити на недоліках у її підготовці та проведенні.

З перших хвилин онлайн-спілкування мимоволі перетворилося в калейдоскоп теплих спогадів майбутніх учителів про незабутній досвід роботи зі школярами.

Усі студенти-філологи продемонстрували високий рівень підготовки до виконання ними професійних обов'язків на робочому місці вчителя української мови та літератури, достатній рівень набутих умінь і навичок застосовувати в педагогічній діяльності інноваційні технології, активні форми навчання з метою реалізувати завдання мовно-літературної освіти.

Мультимедійні презентації, відеорепортажі з виробничих баз практики, фотозвіти додали особливого колориту підсумковій конференції та засвідчили творчий підхід філологів до проведення такого типу заходів. Звітна конференція студентів-практикантів підтвердила, що наш університет плекає нові, неповторні таланти. І викладачі, і студенти ще раз переконалися: «Професія від Бога одна – Учитель, усі інші – від Учителя». Підтвердженням цього є слова самих студентів-практикантів:

Свинолуп О.: «Як стверджував В. О. Сухомлинський: "Учитель творить Людину", і я вважаю, що із своїм завданням я впоралася, адже в кожному своєму учневі я бачила потенціал великої, сильної, незалежної особистості, справжньої Людини!»

Шугурова В. : «Завдяки педагогічній практиці я зрозуміла, що робота вчителя не для випадкових людей. Це клопітка щоденна праця. І про вчителя я хочу сказати словами Л. Толстого: «Якщо вчитель має тільки любов до справи, він буде добрим вчителем. Якщо вчитель відчуває тільки любов до учня, як батько, мати, він буде кращим за того вчителя, який прочитав усі книжки, але не відчуває любові ні до справи, ні до учнів».

Корнієнко А. : «Урок – це творча майстерня вчителя й учня. Учителя по праву можна назвати режисером, який вдало продумує та організовує творчий процес, архітектором та художником, який чітко може скерувати учнів та з їх допомогою створити цікавий урок, актором, що може вдало провзаємодіяти з учнями, зігравши гідно свою головну роль – роль вчителя. Я дуже вдячна своїм наставникам-методистам за спробу побути у цій ролі, за корисні поради і за любов до педагогічної праці».

Панченко Р.: «Костянтин Ушинський говорив: "Якщо медикам ми ввіряємо наше здоров'я, то вихователям ввіряємо моральність і розум дітей наших, ввіряємо їхню душу, а разом з тим і майбутнє нашої вітчизни." Тому я із усіх сил намагалася направляти думки та помисли учнів у правильне русло, сіяти зерна добра та любові, дарувати знання та радість».

Ковтуненко О.: «... Ми разом творили нашу неймовірну історію. Перебувавши на практиці, я усвідомила, наскільки це чудово – дарувати свої знання, теплоту та любов. Дивлячись на цей учнівський Всесвіт, мені хочеться вірити в те, що абсолютно кожна дитина, з якою я познайомила у гімназійних стінах, досягне

фантастичних успіхів у майбутньому, стане особистістю».

Кулик Б. : «За час, проведений у шкільних стінах, я зрозуміла, що вчителювання – це про любов! Я дуже полюбила свою роботу та дітей. Здобула той досвід, який мені обов'язково знадобиться у майбутньому. Дякую університету та кафедрі за таку можливість!»

Кобезька В. : «Під час проходження практики я відкрила для себе школу зовсім з іншої сторони – зі сторони вчителя! Це був цікавий досвід – працювати з дітьми. Я зрозуміла, що це нелегка праця – бути Вчителем! Вона постійно вимагає самовдосконалення та саморозвитку».

Оленченко О. : «Педагогічна практика є чудовою підготовкою майбутнього вчителя до роботи в школі лише в тому випадку, якщо ти впевнений у правильності вибору своєї професії. Особисто я отримала колосальний досвід та змогу реалізувати себе у вчительській роботі. Дякую методистам та вчителям!»

Тітова Т.: «Педагогічна практика стала важливим етапом у моєму професійному самовизначенні. Завдяки доброзичливій атмосфері в педагогічному колективі школи я відчувала себе вільно, багато хотілося спробувати і реалізувати з того, чого нас вчили на заняттях в університеті. За час практики я отримала багато знань та корисної інформації, які в подальшому, безумовно, мені дуже знадобляться».

Отже, беручи до уваги звіти методистів з української мови та літератури, студентів-практикантів, відгуки адміністрації навчальних закладів, вивчивши матеріали звітної документації студентів, слід відзначити:

1. Більшість студентів сумлінно поставилися до виконання обов'язків вчителя української мови та літератури, проявили дисциплінованість, розуміння тих завдань, що потрібно було виконати. Більшість студентів володіє високим та належним (або достатнім) рівнем професійно- методичних умінь та навичок, про що передусім свідчать розроблені конспекти уроків, які відповідають вимогам щодо структури та типології уроків, засвідчують використання.
2. Більшість студентів творчо підійшли до викладання мови і літератури в школі, використовуючи раціональні форми і методи проведення уроків, поповнивши власну методичну скарбницю кращими здобутками вчителів-практиків регіону.
3. Програма виробничої практики виконана всіма студентами. Після її завершення всі студенти продовжили заняття відповідно до графіка навчального процесу факультету іноземної та слов'янської філології.

Враховуючи багатогранність виробничої практики, вважаємо, що виробнича педагогічна практика з української мови та літератури була проведена на належному організаційному та високому науково-методичному рівнях, мала вирішальний вплив і пріоритетне значення на подальше зростання студента-філолога, на його професійне становлення.

Зведена таблиця результатів практики:

Група	Кількість студентів	«А»	«В»	«С»	«Д»	«Е»	«FX»	Успішність	Якість
241	13	7	2	4				100%	100%

Відповідальний методист
з педагогічної практики

доц. Н.В. Громова